

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

БУХОРО МУСИҚА ФОЛЬКЛОРИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ МАСАЛАЛАРИ

Халқаро илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛЛАРИ

19-oktabr 2021-yil

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ БУХОРО ДАВЛАТ
УНИВЕРСИТЕТИ

МУСИҚА ТАЪЛИМИ КАФЕДРАСИ

БУХОРО МУСИҚА
ФОЛЬКЛОРИНИНГ ТАРИХИЙ-
НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ
МАСАЛАЛАРИ

мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛЛАРИ

19 октябрь

Бухоро - 2021

Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги Қонуни, “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури”, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февральдаги ПФ-4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори 31.05.2017й. ПҚ-3022 маданият ва санъат соҳасини янада ривожлантириш ва такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Халқаро бахшичилик санъати фестивалини ўтказиш тўғрисида”ги 2018 йил 1 ноябрдаги ПҚ-3990-сон қарорига мувофиқ 2021-йил “Ёшларни кўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили”га бағишланган 2021 йил 19 октябрь куни Бухоро давлат университетида “Бухоро мусиқа фольклорининг тарихий- назарий ва амалий масалалари” мавзусида илмий-назарий анжуман ўтказилмоқда.

Анжуманнинг мақсади-миллий, маданий ва маънавий меросимизни асраб-авайлаш ва бойитиш, ўзбек мусиқа фольклорини жумладан, Бухоро мавриги ва тароналарини янада ривожлантириш, ёшларнинг маънавий-ахлоқий ва маданий даражасини янада оширишни рағбатлантириш, миллий ва жаҳон маданиятининг энг яхши намуналари билан таништириш, ёшлар онги ва қалбида мустақиллик ғоясига, юқори маънавият ва инсонпарварлик анъаналарига садоқат туйғуларининг янада чуқур илдиз отиши, эстетик ва маданий эҳтиёжларни таъминлашга йўналтирилган маданий-оммавий тадбирлар ўтказиш, ижодкор ёшларга ҳар томонлама кўмаклашиш, маънан етук, интеллектуал ривожланган ва юқори маданиятли шахсларни тарбиялаш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш ҳамда Республикада ушбу соҳада эришилган илмий натижаларни амалиётга татбиқ қилиш.

Масъул муҳаррир:

Б.Х.Мадримов – педагогика фанлари номзоди,
профессор в.б.

Такризчилар:

Б.Мустафоев – педагогика фанлари номзоди, доцент
А.Р.Ҳамроев – педагогика фанлари номзоди, доцент

Тўпламга киритилган мақола ва тезислар мазмуни, илмийлиги
ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун муаллифлар масъулдирлар.

ИЛМИЙ АНЖУМАННИНГ ДАСТУРИЙ ҚЎМИТАСИ

1. О.Х.Хамидов - Университет ректори, раис;
2. О.С.Қаҳҳоров - Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис ўринбосари;
3. С.С.Азимов - Санъатшунослик факультети декани, п.ф.ф.д. (PhD), доцент, аъзо;
4. Т.И.Ражабов - Мусиқа таълими кафедраси мудири, п.ф.ф.д. (PhD) доцент, аъзо;
5. Б.Х.Мадримов - Мусиқа таълими кафедраси профессори, п.ф.н., аъзо
6. С.Д.Дўстов - Мусиқа таълими кафедраси профессори, п.ф.н., аъзо;
7. Д.Ю.Рузиев - Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси п.ф.н. доцент, аъзо;
8. У.М.Миршаев - Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси, котиб;

ИЛМИЙ АНЖУМАННИНГ ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТАСИ

1. О.С. Қаҳҳоров - Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, раис;
2. С.С.Азимов - Санъатшунослик факультети декани, раис ўринбосари;
3. Т.И.Ражабов - Мусиқа таълими кафедраси мудири, п.ф.ф.д. (PhD) аъзо;
4. Б.Х.Мадримов - Мусиқа таълими кафедраси профессори, п.ф.н., аъзо
5. Ф.Г.Нуруллаев - Мусиқа таълими кафедраси доценти, аъзо
6. И.А.Қўшаев - Мусиқа таълими кафедраси аъзо катта ўқитувчиси,
7. У.М.Миршаев - Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси, котиб
8. Т.Дж.Мухамедов - Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси, аъзо

МУНДАРИЖА

Хамидов О.Х. Миллий меросимиз ва Бухоро мусика фольклори	4
О.С.Қахҳоров. Ўқувчиларга ўзбек мусика фольклорини ўргатишнинг инновацион усуллари	5
С.Қ.Қахҳоров. Номоддий маданий меросимизда халқ мусика ижодининг ўрни	7
1-ШЎЪБА. МИЛЛИЙ МЕРОС МАЗМУНИДА МАДАНИЯТ ВА САНЪАТ ТАРАҚҚИЁТИ	
Мадримов Б.Х. Ўқувчиларни миллий мерос мазмунида тарбиялашда маданият ва санъатнинг аҳамияти	9
Сафаралиев Б.С. Страницы истории благотворительной деятельности творческой интеллигенции России в Средней Азии	12
+ Раимжонов С.Ў. Эстетик маданиятни ёшларни тарбиялашдаги аҳамияти	19
Ткачук И. Б. Духовно-нравственные основы воспитания молодежи	21
U.M.Mirshaev. Musiqa orqali milliy ma'naviyatimiz tarixini o'rganish	25
А.А.Ережепов. Қарақалпақ бақсышылық мектеплериниң кәлиплесип раўажлангў тарийхы	28
А.Хидиров. Талабаларга мақомларни ўргатишнинг назарий ва амалий масалалари	30
G.Istamova. Xorazm dutor maqomlarining kelib chiqish tarixi	32
R.E.Otamurodov. O'zbek musiqa merosiga bir nazar	36
N.K. Nurullayeva, Do'stov S.D. O'zbek xalq qo'shiqlarining tarixiy taraqqiyoti	38
+ Ismoilova M.E. Milliy musiqa san'atimiz rivojida maqomlarning o'rni	41
2-ШЎЪБА. БУХОРО МУСИҚА ФОЛЬКЛОРИ БОРАСИДАГИ ЁНДАШУВЛАРДА МУАММО ВА ЕЧИМЛАР	
Б. Мустафоев. Бухоро мусика фольклори - маънавий тарбиянинг муҳим воситаси	44
Соковиков С. С. Этноджаз в музыкальной культуре Узбекистана: синтез традиции и современности	46
Т.И.Ражабов. Халқ мусика мероси миллий мусиқий таълимнинг асоси сифатида	50
Мартынова Н. Э. К проблеме сценического воплощения фольклорного материала: соотношение музыки и танца в русском песенно-хореографическом фольклоре	53
D.Y.Ro'ziyev. O'yin-qo'shiqlarning tarbiyaviy ahamiyati	58
Ражабов А. Бухоро мусика фольклорининг бугунги кундаги аҳамияти	61
Ҳасанов Ҳ.Р. Ёшларни маънавий-ахлоқий руҳда тарбиялашда, халқ педагогикасининг тарбия усулларида фойдаланиш	64
+ Курбонова Моҳигул Шониёзовна. Болаларнинг мусиқани бадиий ҳис этишларида фольклор жанрининг имкониятлари (1-синф болалари мисолида)	65
Muratova D.O'. Buxoro folklor qo'shiqlarini o'rgatishning pedagogik asoslari	67
3-ШЎЪБА. ЁШЛАР ТАРБИЯСИНИНГ МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ НЕГИЗЛАРИ	
Дубских Т. М. Танцевальная культура народов Челябинской области в	70

3. Г.Шарипова.Муסיқа ўқитиш методикаси (маърузалар матни).- Тошкент.:ТДПУ, 2000-йил
4. Нурматов. Ҳ. Муסיқа ва эстетик маданият.Тавсиянома.Тошкент.:ТДПИ, 1992 йил
5. Қудратов. И. Талабаларни халқ кўшиқлари билан эстетик тарбиялаш.Монография.Т.Фан, 2009 йил.
6. Мусурмонова. О. Маънавий қадриятлар ва ёшлар тарбияси – Тошкент, 1996 йил.
7. Жуманазаров У. Ўзбек фольклори тарихий воқелик. –Т.: Фан, 1995 й.

ЁШЛАРНИ МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ РУҲДА ТАРБИЯЛАШДА,ХАЛҚ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРБИЯ УСУЛЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ.

Ҳасанов Ҳ.Р, БухДУ Муסיқа таълими кафедраси ўқитувчиси

Ёшларга замон талаблари асосида тарбия бериш, уларнинг маънавий-ахлоқий қобилиятининг ўстириш, ҳар томонлама етук инсонлар бўлиб, етишишида муҳим аҳамиятга эгадир.Айниқса, бу борада,халқ педагогикасида ёшларга маънавий-ахлоқий тарбия беришнинг турли восита, метод ва усуллардан фойдаланиб келинган. Унинг асосий қоидаларидан бири ёшларнинг ўз тенгқурлари муҳитида тарбиялаш бўлган. Болалар муҳитида турли ўйинлардан фойдаланилган. Ўйин жараёнида болалар қатъийлик, тиришқоқлик, ҳалоллик, ростгўйлик ва адолатлилик таркиб топишини шунингдек, ўйинлар болалар ўртасида дўстлик ва ўртоқликни ҳамда бошқа олийжаноб фазилатларни, яхши ахлоқий хислатларни ривожлантиришини яхши билган. Ёшларнинг ҳатти-ҳаракатлари халқ маънавиятига мувофиқ бўлиши учун биринчи галда уни ўз хулқи тўғри ёки нотўғрилигига ишонтириш, унда ахлоқийлик ва ахлоқсизлик, адолат ва адолатсизлик ҳақида аниқ тасаввур ҳосил қилиш лозим. Болаларни ёшлигидан уй рўзғор ишларини бажаришга ўргатиб бориш керак. Бу эса уларни бирор фойдали ишни ўзи мустақил бажариш, шу билан бирга маънавий ва жисмоний қобилиятини ўстиришга катта ёрдам беради. Ўз кадр-қимматини билиш, кишини виждонсизликдан,худбинликдан сақлайди. Ўзининг бошқалар томонидан таҳқирланишига, камситилишга йўл қўймайди. Шунингдек ўз кадр-қимматини, иззат-нафсини ҳурмат қиладиган инсон, ўзгаларни ҳам камситмайди, хўрламайди, ҳеч қачон – хоҳ ишда, хоҳ кўча-куйда хоҳ уйда пасткашлик қилмайди, енгил-елпи меҳнат қилишдан ўзини тияди. Улар ҳар доим ўзини вазмин тутади.Бировларга озор бериш ўрнига фақат яхшилик қилишни ўйлайди.

Кексаларни ҳурмат қилиш, уларни маслаҳатлари йўл-йўриқларига биноан иш тутиш ва унга амал қилиш қадим-қадимдан ўзбекларга хос одат бўлиб келган. Чунки, улар катта ҳаёт мактабидир. Кексалар ҳаётининг аччиқ-чучукларини тотиб, бой тажриба тўплаганлар. Ёшлар уларнинг доно фикрлари, йўл-йўриқларидан фойдаланмай, маслаҳатлашмай, улар ҳурматини жойига қўймас экан, ишда барака ва натижа бўлмайди. Катталарнинг маънавий-ахлоқий меъёрларни тушунтиришни, хусусан, болаларнинг кичик ёшларида жуда катта ўрин тутади.

Халқ педагогикасида тушунтириш, кам гапли бўлиш, фикрлар қисқа ифодаланиши керак деган қоида мавжуд бўлган ва унга амал қилинган.

Тушунтириш, уктириш меҳнат тарбиясида катта ўрин тутади. Оғизаки ижод асарларини ўр ганишдан маълум бўлишича ўзбекларда қадим замолардан бошлаб, ёш авлодни маънавий ва ахлоқий тарбиялашда панд-насихатлар қўлланилган. Маълумки, болалар одатда ўзлари ёктирадиган, хурматлайдиган кишиларга таклид қиладилар. Шунга кўра ҳам оилада болалар олдида катталарнинг ҳурмати жойига қўйилган, эъзозланган. Она ота ҳақида ва аксинча, ота ҳам она ҳақида ёмон гап айтмаган. Ёшларнинг билимларини текшириш ҳамда қобилятларини синаш учун топишмоқлар, савол-жавоблар, суҳбатлар каби тадбирлар кенг қўлланилган. Эстетик тарбияда ҳам синаш усуллари қўлланилган. Масалан: бўлажак бахшилар(қўшиқчи ва мусиқачилар, раққоса-санъаткорлар)ни синаш ғоят жиддий ҳамда қийин бўлган. Улардан фақат қўшиқ айтиш, мусиқа асбобини чалишни ўзлаштириш эмас, балки жисмоний чиникиш, меҳнатсеварлик эстетик, маънавий жиҳатдан ақлли ҳар томонлама баркамоллик ҳам талаб қилинган.

Хуллас халқ кўп асрлик тарихида тарбиянинг ўзига хос воситалари методлари ҳамда усулларини яратган. Бундай усуллар ёшларни маданий, маънавий, ахлоқий ва жамиятга фойдаси тегадиган ҳар томонлама етук инсон бўлиб етишишида муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Адабиётлар:

1. "Мусиқа тарбияси" Тошкент – 1973 йил С.И.Мусабекова
2. "Мусиқа дарслиги учун методик қўлланма" Е.А.Гудкова.
3. Бошланғич таълим журнали 2003й. 1-сон
4. Бошланғич таълим журнали 2003й. 2-сон

БОЛАЛАРНИНГ МУСИҚАНИ БАДИИЙ ҲИС ЭТИШЛАРИДА ФОЛЬКЛОР ЖАНРИНИНГ ИМКОНИЯТЛАРИ

(1-синф болалари мисолида)

Қурбонова Моҳигул Шоннёзовна

Қарши ДУ, Мусиқа таълими кафедраси ўқитувчиси

Психолог олимларнинг фикрига кўра болалар фаолиятида ўйинларнинг муҳим аҳамиятга эга эканлиги ёки ўйинлар болалар психологиясини ўзгаришида, улардаги психологик жараёнларнинг ривожланишида ва умумий психологик фаолиятнинг энг олий даражага кўтарилишида алоҳида ўрин тутиши ҳақида кўпгина илмий фикрлар айтиб ўтилган.

Шу фикрларга мувофиқ айтиш мумкинки, болалардаги ижодий фаолиятнинг максимал ривожланишида турли ўйинлар муҳим аҳамият касб этади. Замондош психологлардан Б.Д.Элькониннинг фикрига қараганда ўйинларнинг ривожланиш тарихини баҳолаш дастлаб тарихий нуқтаи назардан К.Гроосга тегишлидир. У ўзининг тадқиқотларида жуда катта аниқ материалларга таяниб ўйинларнинг аҳамиятини ва биологик моҳиятини очиб берган. Унда ўзининг олиб борган ишлари ҳақида ўйинларнинг болалар психологиясини тушуниш ва ривожланишдаги аҳамиятини унғача ҳеч ким ўрганиб чиқмаганлиги ҳақида гапирган. Унинг назариялари чет эл психологиясида 30 йилдан кўпроқ ҳуқумронлик килиб келди. Унинг назарияси тарафдорларига болалар психологияси бўйича Эд.Клаперид, Ст.Холь, Дж.Дюби, К.Бюллер, В.Тернларни киритиш мумкин. Улар